
POLICIJOS PAREIGŪNŲ (-IŲ) TIKSLINĖS GRUPĖS DISKUSIJOS ANALIZĖ

Parengė dr. Liutauras Labanauskas

VILNIUS 2021
ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS TARNYBA

© Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba

Tyrimas atliktas vykdant Europos Sąjungos iš dalies finansuojamą projektą „#NoPlace4Hate: tobulinant institucijų atsaką į neapykantos kalbos reiškinių Lietuvoje“ (sutarties su Europos Komisija Nr. 875127-LGKT-HS-REC-AG-2019/REC-RRAC-RACI-AG-2019), finansuojamą pagal Europos Sąjungos Teisių, lygybės ir pilietybės programą (2014–2020). Projektą įgyvendino Žurnalistų etikos inspektorius tarnyba ir Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Visa atsakomybė už ataskaitos turinį tenka autoriams ir projekto vykdytojams. Ataskaitos turinys negali būti vertinamas kaip atspindintis Europos Komisijos nuomonę.

Finansuota pagal Europos Sąjungos
2014-2020 m. Teisių, lygybės ir pilietybės programą

TIKSLINĖS GRUPĖS DISKUSIJOS TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimui atlikti pasirinktas kokybinis grupės diskusijos metodas. Tyrimo pirminiai duomenys buvo renkami žodine forma. Grupės diskusija su policijos pareigūnais (-ėmis) vyko 2021 m. kovo 8 d. Gavus dalyvių žodinius sutikimus, diskusija buvo įrašyta. Diskusijos trukmė – 1 val. 25 min.

Atliekant tyrimą naudotos teminės diskusijos gairės. Pagrindinės diskusijos temos buvo šios:

1. Policijos pareigūnų (-ių) patiriami iššūkiai tiriant ir nagrinėjant neapykanta motyvuotas nusikalstamas veikas, galimi atliekamų tyrimų trūkumai;
2. Informacijos, susijusios su neapykantos indikatorių ir motyvų vertinimu, poreikis;
3. Neapykanta motyvuotų nusikalstamų veikų latentškumo priežasčių vertinimai;
4. Asmeninių policijos pareigūnų (-ių) nuostatų įtaka neapykanta motyvuotų nusikalstamų veikų tyrimui.

Taikyta tikslinė atranka. Diskusijos dalyviai (-ės) atrinkti Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros ir Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos atsakingais asmenimis. Likus dviem savaitėms iki diskusijos dalyviams (-ėms) buvo išsiųstas laiškas kvietimas dalyvauti tyrime. Norintieji ir norinčios dalyvauti diskusijoje pareigūnai ir pareigūnės turėjo užsiregistruoti ir užpildyti dalyvio (-ės) anketą. Vėliau su šiais pareigūnais (-ėmis) susisiekta asmeniškai ir išsiųsti prisijungimo Zoom programoje kodai bei informacija, kurioje paaškintas tyrimo tikslas, tyrimo dalyvių teisės, duomenų panaudojimo ir saugojimo būdai, taip pat informacija dėl konfidencialumo bei anonimiškumo užtikrinimo, privatumo gerbimo.

Diskusijoje dalyvavo 10 policijos pareigūnų (-ių), 5 moterys ir 5 vyrai. Dalyvių amžius nuo 28 m. iki 50 m. (amžiaus vidurkis – 40,3 m.). Didesnę nei 15 m. darbo teisėsaugos institucijose patirtį turėjo 8 dalyviai (-ės). Viena dalyvė moteris turėjo iki 5 m. darbo patirties, vienas dalyvis vyras – nuo 5 iki 10 m. darbo patirties teisėsaugos institucijose. Diskusijos dalyviai (-ės) buvo iš skirtingų teisėsaugos institucijų, esančių skirtinguose Lietuvos miestuose (apskirtyse). Visi diskusijoje dalyvavę policijos pareigūnai (-ės) turėjo patirties tiriant neapykanta motyvuotas veikas. Tai buvo tiek turintys (-ios) tiesioginę patirtį (pvz., besispecializuojantys (-ios) nusikaltimuose elektroninėje erdvėje, atliekantys (-ios) ikiteisminius tyrimus), tiek turintys (-ios) netiesioginę patirtį (pvz., dalyvavę (-ios) rengiant mokymo programą policijos pareigūnams, seminaruose mokymuose, atliekantys (-ios) stebėseną ir kontrolės funkciją).

Diskusija vyko nuotoliniu būdu per Zoom programą. Diskusijos pradžioje keletas dalyvavusių asmenų patyrė techninių problemų (neveikė mikrofonas ir pan.), kurios buvo greitai išspręstos. Diskusijos dalyviai (-ės) nesistengė įsitraukti labai aktyviai, jų suinteresuotumas kalbėti buvo minimalus, sąveika su kitais dalyviais (-ėmis) taip pat buvo formali. Tai galėjo nulemti diskusijos nuotoliniu būdu pobūdis. Diskusijos metu surinkti duomenys yra žvalgomojo pobūdžio ir atspindi tik diskusijoje dalyvavusių pareigūnų (-ių) požiūrį.

DISKUSIJOS APIBENDRINIMAS

Diskusijos pradžioje dalyviai (-ės) išskyrė svarbiausius iššūkius, susijusius su neapykantos veikomis: jie **priklauso nuo nusikaltimo sunkumo ir pobūdžio**. Pranešimų dėl tiesioginių neapykantos veikų (susijusių su smurtu ir pan.) nėra daug, tačiau **didžiausi sunkumai yra susiję su neapykantos kalbos veikų internete tyrimais**.

Dalyviai (-ės) paminėjo, kad neapykantos veikas internete pavyksta „*uždokumentuoti tik šiaip ne taip*“, nes **lemiamą reikšmę turi greitai, laiku ir tinkamai užfiksuota veika**. Pavyzdžiui, pranešimas apie neapykantos veiką pateikiamas nurodant aplinkybes, bet policijos pareigūnai (-ės) po pranešimo pateikimo gali neberasti neapykantos kalbos toje „vietoje“ internete, kur ji buvo patalpinta. Tuomet tampa sunku nustatyti, ar besikreipiantis asmuo sako tiesą, toks asmuo taip pat gali pateikti neteisingą pranešimą (pvz., siekdamas (-a) keršto).

Policijos pareigūnai (-ės) pažymėjo, kad pranešėjams visada **būtina iškart užfiksuoti** neapykantos veiką internete, nes to nepadarius greitai ir laiku, policijos pareigūnai (-ės) susidurs su sunkumais rinkdami (-os) įrodymus. Pavyzdžiui, gali būti atvejų, kuomet pranešimas pateikiamas anonimiškai, o pranešimą pateikęs asmuo tik pastebėjo ir sureagavo (dėl savo pilietiškumo ir pan.), bet pats policijai pranešęs asmuo nėra nukentėjęs tiesiogiai. Todėl diskusijos dalyviai akcentavo, jog asmenys, pranešantys apie neapykantos veikas, turėtų turėti žinių, kaip tinkamai tą padaryti, kad kokybiškai pateikta informacija pranešime galėtų padėti pareigūnams (-ėms) atlikti savo darbą. Taip pat pažymėtina, kad **reikalinga informacija visuomenei**, kaip reikėtų pateikti pranešimą teisėsaugos institucijoms (ypač tais atvejais, kai pranešimus pateikia paprasti asmenys, kurie nėra nukentėjusieji ir nėra suinteresuoti pranešimo tyrimo eiga). **Žinios apie tinkamą pranešimo pateikimą** (kaip tinkamai užfiksuoti galimą neapykantos veiką internete) reikalingos tiek galimai nukentėjusiems asmenims, tiek galimą neapykantos veiką internete „stebintiems“ pašaliniams asmenims.

Tarkime, pilietiškas asmuo anonimiškai pateikia pranešimą per e-policija.lt prieigą, nurodydamas (-a) šaltinį, kur pastebėjo neapykantą, kur panaudoti įžeidūs žodžiai. Tačiau per tą laiką, kol policijos pareigūnai (-ės) ima tikrinti informaciją ir neturėdami neapykantos kalbos įrodymų (pvz., atvaizdo „*screenshot’ų*“), vėliau tikrindami tos informacijos jau neranda, nes ji buvo galimai padariusio neapykantos veiką asmens pašalinta, ištrinta. Todėl **tampa sudėtinga nustatyti ir įrodyti**, kad tikrai buvo padarytas pažeidimas, kuris atitiktų baudžiamojo įstatymo normas (nes tai gali būti tik konfliktinė situacija, pvz., neetiškas nuomonių apsikeitimas tarp interneto vartotojų). Diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad „*negali pareikšti įtarimų vien tik remdamiesi prielaida, kad kažkas kažką girdėjo, kažkas kažką matė*“.

Apibendrinant diskusijos dalyvių, pareiškimus, šie etapai yra kritiškai svarbūs, kad neapykantos veika galėtų būti tinkamai iširta: **1) pareigūnų (-ių) reagavimo greitis; 2) pareiškėjo (-os) suteikta informacija („printscreenai“, nuorodos į linkus); 3) po pranešimo pateikimo – nukentėjusio (-ios) ar pranešėjo (-os) aktyvus dalyvavimas procese**.

Dar vienas iššūkis – **anoniminiai pranešimai**: „<...> o paskui sako, kad aš negavau jokio atgalinio ryšio“. Pasak diskusijos dalyvių, didžiausia problema – anoniminiai pranešimai: „*Pareigūnas, gavęs tris žodžius, gal net iš „mirties taško“ negalės pajudėt tyrime*“. Pareigūnams (-ėms) gali reikėti susisiekti su pranešėju, bet, jei pranešama anonimiškai, neįmanoma to padaryti. Diskusijos dalyviai (-ės) argumentavo: „*Jeį jau ryžaisi pranešti, tai padėk pareigūnui (-ei) pasiekti teisingumo*“. Pasak diskusijos dalyvių, anoniminiai pranešimai policijos pareigūnų (-ių) vertinami, kaip **neapykantos veikų latentiškumą** galintis lemti veiksnys, nes tokius pranešimus atsisakoma tirti.

Neapykantos motyvui atpažinti ir vertinti diskusijos dalyviai (-ės) nurodė besivadovaujantys 2020 m. Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros „Ikiteisminio tyrimo dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos atlikimo, organizavimo ir vadovavimo jam ypatumų metodinėmis [rekomendacijomis](#)“. Diskusijos dalyviai (-ės) nebuvo linkę pateikti asmeninių vertinimų, kaip jie supranta neapykantos kalbą ar neapykantos nusikaltimą. Jie nurodė, kad neapykantos kalbą ir neapykantos nusikaltimus supranta taip, kaip jie yra apibrėžti šiose rekomendacijose. Neapykantos nusikaltimas, pasak diskusijos dalyvių, yra nusikaltimas, turintis neapykantos veikos požymių, kuris atitinka baudžiamajame kodekse numatytą dispoziciją. Pasak diskusijos dalyvių, „*ne kiekviena kalba, ne kiekvienas žodis, ne iš karto [pareigūnai (-ės)], gavę pranešimą gali pasakyti, kad tai jau neapykantos kalba*“. Pasak diskusijos dalyvių, „*labai daug žodžių, komentarų kalbine prasme yra jau su neapykantos požymiais, bet baudžiamąja prasme – tai jau kas kita*“.

Diskusijos dalyviai (-ės) pabrėžė, kad teisėsaugoje negali būti jokių asmeninių interpretacijų, tačiau pripažino, kad pareigūnai (-ės) gali susidurti su sunkumais. Vienas iš sunkumų, pasak diskusijos dalyvių, yra tai, kad Baudžiamajame kodekse numatyta atsakomybė už viešą žeminimą, bei kurstymą. Tačiau susiformavusi teisminė praktika rodo, kad **tik žeminimo fakto neužtenka nustatant nusikaltimo padarymą**, dėl to teisminėje praktikoje, jei nėra kurstymo ar labai pavojingo veikimo, tik dėl žeminimo baudžiamoji atsakomybė gali tapti nepritaikoma. Todėl diskusijos dalyviai (-ės) palaiko iniciatyvą, kad tais atvejais, kai komentaras neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, būtų galima **pritaikyti administracinę atsakomybę**. Tačiau pareigūnai (-ės) pabrėžė, kad latentiškumo problemos administracinės atsakomybės taikymo galimybė nespręs.

Pareigūnai (-ės) pažymėjo, kad po 2020 m. Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros [rekomendacijų](#) paskelbimo iš pareigūnų (-ių) tikimasi, kad jie „*čia ir dabar turėtų pasakyti, suprasti, mokėti nustatyti, kas yra neapykantos kalba*“, tačiau praktikoje yra kitaip – neapykantos veikų tyrimas yra procesas, kurio metu nustatoma, ar tai yra neapykantos kalba, kuri užtraukia tam tikrą atsakomybę, ir tik atlikus tyrimą galima pasakyti, ar tai buvo **neapykantos kalba baudžiamąja prasme**. Pareigūnai (-ės) pabrėžė, kad taiko tik baudžiamąją atsakomybę.

Diskusijos dalyviai (-ės) piktinosi, sakydami, kad teisėsaugos institucijos nėra kaltos, jog pranešimų apie neapykantą registruojama mažai. Jie pastebėjo, kad ir dėl įvairių kitų nusikaltimų yra ne visuomet pranešama. Neapykantos veikų atveju „*kiek yra pranešama, kiek kreipiamasi, tiek ir tiriama*“ ir pabrėžė, kad į kiekvieną pranešimą yra reaguojama. Pareigūnai (-ės) taip pat pažymėjo, kad neapykantos veikų **latentiškumas susiformuoja iš paties nepranešimo fakto**. T.y.

policija ir teisėsauga nežino apie neapykantos atvejus. Dalyviai (-ės) teigia, kad, jei žinotų, jie vienaip ar kitaip „*gebėdami negebėdami, turėdami įrankius – baudžiamąją atsakomybę ir net neturėdami administracinės atsakomybės, mes [vis tiek] tirtume [pranešimus][...] kažkoks loginis procesinis sprendimas būtų priimtas*“. Šiuo atveju, kadangi mes nežinom, mes ir netiriam. Ir tada, vat, sakoma – čia latentikškumas didelis, kiek, vat, vyksta [neapykantos veikų], vat, policija nepastebi“. Diskusijos dalyviai (-ės) minėjo, kad visais atvejais, **jei gaunamas pranešimas, jis visada tiriamas** nustatyta tvarka „*ir nieko nepadarysi, ar mes norime, ar nenorime*“. Diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad apskritai nenori, jog jokie nusikaltimai vyktų nei vagystės, nei nužudymai, nei narkotikų prekyba. Teigė, kad policijos pareigūnams (-ėms) svarbu, **jog tiriamas neapykantos incidentas būtų ištirtas**.

Pasak diskusijos dalyvių, nusikaltimų **tyrimo prioritetai** nustatomi pagal nustatytą tvarką, t. y. pagal nusikaltimo sunkumą. Tais atvejais, kai neapykantos veikos nėra susijusios su sveikatos sutrikdymu ar gyvybės atėmimu, fiziniu sužalojimu ar didele žala, jos vertinamos kaip žemesnio prioriteto. Dalyviai (-ės) teigė, kad policijoje yra trys formalūs nusikaltimų sunkumo prioritetai. Pareigūnai (-ės) pabrėžė, kad neižvelgia ryšio tarp latentikškumo ir prioritetų nustatymo („*bent jau neturėtų taip būti*“).

Latentiškumą, pasak pareigūnų, lemia, kad gyventojai mažai pasitiki policija apskritai arba netiki, jog bus nustatyta nusikalstama neapykantos veika dėl nedidelio incidento. Pasak policijos pareigūnų (-ių), gyventojai galimai patys vertina neapykantos veikas, kaip nepakankamai pavojingas, kad už jas būtų galima taikyti baudžiamąją atsakomybę. Baudžiamoji atsakomybė, pasak diskusijos dalyvių, yra kraštutinė priemonė. Nors policijos pareigūnai (-ės) teigė, kad tiria visus pranešimus, bet pabrėžia, jog ir gyventojai galimai taip pat suvokia, kad **ne kiekvienas posakis ar žodžiai iškart bus įvertinti kaip baudžiamasis nusikaltimas**. „*Kai kito pasirinkimo [administracinės atsakomybės] nėra, matyt, ir nesikreipia žmonės dėl to*“. Baudžiamąjį kodeksą taikyti yra daugeliu ne tokių pavojingų atveju keblu ir „*policijos pareigūnai (-ės) neturi pasirinkimo – taiko tik baudžiamąją atsakomybę ir dėl to turi įvertinti, ar pakanka duomenų [baudžiamajai] atsakomybei kilti*“.

Taip pat buvo pasakyta, kad latentikškumas atsiranda ne iš pačios policijos gebėjimų ar negebėjimų tirti arba taikyti baudžiamąją atsakomybę, ar dėl prioritetų nustatymo. Pasak policijos pareigūnų (-ių), „*neigiamos [nukentėjusiųjų] patirtys gali turėti įtakos nepranešimui apie tokius įvykius*“. Diskusijos dalyviai kalbėjo, kad **nukentėjusiųjų neigiamos patirtys** ar žydų bendruomenėje, ar LGBTI+ asmenų bendruomenėje, ar kitose bendruomenėse yra aptarinėjamos ir „*šaukštas deguto – viena neištirta byla ar blogai ištirta byla, ar nepasiektas rezultatas ir suponuoja „na ką čia kreiptis, niekas neištirs*“.

Diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad ilgą laiką **pareigūnų mokymas** dėl neapykantos veikų nebuvo vykdomas sistemiškai. Mokymo procesas buvo chaotiškas ir fragmentiškas. Dalyviai (-ės) paminėjo mokymus bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis. Šiuos mokymus vertina teigiamai, tačiau pabrėžia, kad kiekviena nevyriausybinių organizacija turi savo tematiką, (pvz., žydų bendruomenė – apie antisemitizmą, LGBTI+ organizacijos – apie savo narių problemas). Informacija gaunama tik iš nevyriausybinių organizacijų gali būti ir vienpusiška bei indikuoja poreikį **mokymams įvairiomis temomis**, apimančiomis platesnį spektrą. Dalyviai (-ės)

pripažino visų mokymų naudą, taip pat nurodė konkrečius Vidaus reikalų ministerijos ar bendruomenių inicijuotus mokymus, bet pasigedo **mokymų sistemiškumo**. Diskusijoje paminėta, kad yra parengti moduliai tiek kontaktiniam, tiek nuotoliniam mokymui (apmokyta apie 200 policijos pareigūnų). Dalyviai (-ės) tikisi, kad mokymai bus tęsiami ir bus pasiekiami daugumai policijos pareigūnų. Mokymai reikalingi tiek reaguojantiems, tiek tiriantiems pareigūnams. Dalyviai (-ės) pabrėžė, kad tada, kai bus apmokyta bent 4 tūkst. pareigūnų, nebus galima teigti, jog tarp pareigūnų nenorima „užsiimti“ neapykantos tyrimais.

Dalyviai (-ės) pabrėžė, kad neretai **susiduria su nuomone, jog patys pareigūnai (-ės) yra homofobiški ar nusistatę prieš nukentėjusius pažeidžiamų bendruomenių asmenis**. Pasak diskusijos dalyvių, toks sistemingas apmokymas prisidėtų prie policijos reputacijos gerinimo ir nuostatų keitimo. Dalyviai (-ės) tikina, kad tik po sistemingų mokymų galima bus įvertinti pareigūnų žinias ir kvalifikaciją. Tai turėtų įtakos ir pranešimų tyrimo proceso kokybei.

Vertinant policijos pareigūnų (-ių) **pasirengimą tirti pranešimus** dėl neapykanta motyvuotų veikų, diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad neapykanta atvejų augimas susijęs su internetu „išsikerojimu“. Internetas tapo viešąja erdve „*kaip antri namai, daugelis ten gyvena*“ ir galimybės diskutuoti, komentuoti, suteikia galimybę įžeidinėti. Dalyviai (-ės) pastebėjo, kad Baudžiamasis kodeksas buvo priimtas, kuomet dar nebuvo socialinių tinklų ir interneto.

Dalyviai (-ės) pabrėžia, kad **komentarai žiniasklaidoje ir socialinėse medijose yra didžiausias iššūkis** jų darbe. Svarbiausi dalykai – atpažinimas ir užfiksavimo operatyvumas, įrodymų rinkimas. Diskusijos dalyviai (-ės) pabrėžė, kad didelė problema tiriant neapykanta veikas internete – **nesutapimai tarp pažeidėjo ir nukentėjusiojo vertinimo, pažeidėjo atsakomybės vengimas**. Diskusijos dalyviai (-ės) teigė: „*taip atrodo, kad štai yra komentaras, yra nukentėjusiojo pranešimas, imkit ir tirkite. Bet įtariamasis dažniausiai teigia, kad ne, ne, ne, aš visai ne taip norėjau, aš čia tik nuomonę pasakiau, nieko įžeist nenorėjau*“. Pažeidėjai taip pat dažnai tvirtina, kad „nežino, kas tai padarė“, jog „ne jie padarė“, kad „nežinojo“, kad „kažkas kitas prie kompiuterio prisijungė“, ar tai, jog „buvo vieša prieiga“. Visi išvardinti niuansai, pasak pareigūnų, turi lemiamos reikšmės kokybiškam veikų tyrimui.

Atsisakymo tirti priežastys. Kartais **pareiškėjo vertinimas gali nesutapti su pareigūno vertinimu**. Kartais policijos pareigūnui (-ei) atrodo, kad komentaras internete yra žeminančio turinio „*tu gyvenime pats taip neparašytum*“, bet „*yra žmonių kategorija, kurie viską komentuoja ir viską rašo*“, bet formaliai pagal baudžiamąjį kodeksą – tai nėra nusikaltimas. Rimtas **iššūkis – atskirti neapykanta kalbą nuo patyčių**: „*Iš vaikų ir mokykloje ir darželiuose tyčiojasi, bet tai nėra nusikaltimai pagal Baudžiamąjį kodeksą*“. Kartais pareiškėjai būna įsitikinę, kad tai neapykanta veika, o pareigūnai (-ės) „*tikrai žino*“, „*ne pirmą kartą tiria*“, „*supranta komentario specifiką*“, jog tai „*tik patyčios*“ ir žino, kad toks pranešimas nebus ištirtas – „*tyrimas nepasiekia sėkmingumo*“, „*nebus jokios bylos*“. Todėl ir priimamas atsisakymas pradėti ikiteisminį tyrimą.

Diskusijos dalyviai (-ės) kaip pavyzdį paminėjo prof. Vytauto Landsbergio eilėraščių paskelbtą jo *Facebook*¹ paskyroje. Pranešėjui tai atrodo „*baisus dalykas, pavartojo tokį žodį, pažemino*“, bet

¹ 2018 m. rugpjūčio mėn. V. Landsbergis savo *Facebook* paskyroje paskelbė ironišką eilėraščių „Labiausiai“, kurio paskutinėse pavartojo žodžių bendruomenę įžeidžiantį palyginimą.

teisiniu požiūriu tai nebuvo nusikaltimas, „kad ir kiek tai būtų nepriimtina bendruomenei, apie kurią šis žodis buvo pavartotas“. „Nemanau, kad po kiekvieno komentaro, kaip teisėsauga, turėtume pradėti ikiteisminius tyrimus, tai yra to žmogaus [nukentėjusiojo ar pranešėjo] nuomonė. Ir kito žmogaus [galimo pažeidėjo] nuomonė. Tai va ties tuo klausimu ir sustojam“.

Diskusijos dalyviai (-ės) pabrėžia, kad policijos pareigūnai (-ės) negali skirtingai interpretuoti neapykantos kalbos atvejų, nes policija, kaip teisinės sistemos dalis, veikia ne viena. Pasak diskusijos dalyvių, negali būti taip, kad pareigūnas pats sugalvoja netirti pranešimo. Tiesioginiai vadovai gali kontroliuoti visą mechanizmą, tyrimo metu visus procesinius veiksmus tvirtina prokurorai ir, jei pranešėjas nesutinka su sprendimu, gali jį skusti. Tačiau tai indikuoja, kad **pranešėjai ar nukentėjusieji ne visada traktuojami rimtai**. Tikėtina, jog pranešėjai ar nukentėjusieji gali būti demotyvuojami siekti pranešimo ištyrimo, dėl to, kad arba nežino savo teisių ir nemoka siekti savo tikslo, todėl to gali nesulaukti pakankamo „stumtelėjimo“ iš pareigūnų pusės „nenuleisti rankų“. Tai galima buvo suprasti iš diskusijos dalyvių gana atsainaus kalbėjimo, intonacijos ir kūno kalbos – pats irgi turi mokėt gintis, o policija padarys tik tiek, kiek priklauso. Nors dalyviai (-ės) ir teigė „mes labai skatinam, kad pranešėjai pasinaudotų visomis procesinėmis galimybėmis“. Diskusijos dalyviai (-ės) pasakoja, kaip nukentėjusieji gali būti „stumdomi“ po teismus: „Pirma instancija, pasisako, kad kaltas, antra, kad nekaltas“ ir, nors diskusijos dalyviai (-ės) pažymėjo, kad nukentėjusieji gali skusti sprendimus bei „nori ir iš nukentėjusiojo [...],[kad] [...] aktyviai dalyvautų procese“, vis dėlto pripažino, jog „gali būti, kad kažkas ir neteisingai jo [nukentėjusiojo] atžvilgiu pasielgė“.

Siūlymuose, kaip pasiekti, kad nukentėjusieji norėtų sėkmingai bendradarbiauti su policija, klausimas prasidėjo **ilga tylos pauze**. Vėliau buvo paminėta, kad yra „**dalis priemonių įgyvendinta**“, tačiau detalesnių išvalgų dalyviai (-ės) negalėjo pateikti. Buvo paminėta galimybė pranešti anonimiškai, kad nukentėjusieji bijo, nenori pranešti. Paminėta pareiga teisėsaugos institucijoms bendradarbiauti ir konsultuotis su nevyriausybinėmis organizacijomis, tačiau vertinant diskusijų dalyvių atsakymus, aiškėja, kad jie žino būdus ir priemones, kokiomis gali naudotis, bet ar jas panaudoja – lieka diskutuotinu klausimu. Diskusijoje paminėta, kad bendruomenės pareigūnai (-ės) bendrauja su savo teritorijoje esančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir bendruomenėmis, o policijos vadovybė dalyvauja dialoge su bendruomenėmis: „kaip ir stiprinamas tas ryšys“.

Pasak diskusijos dalyvių, sėkmingų bylų sprendimų viešinimas, policijos požiūrio viešinimas – žinutė, kad **policija sako „Ne“ neapykantos kalbai** padėtų užtikrinti sėkmingesnę nukentėjusiųjų gynimą. Policija turėtų siųsti žinutę toms bendruomenėms, kad juos palaiko ir yra jų pusėje. Problema, kad **nukentėjusieji bijo policijos**. Ir, pasak diskusijos dalyvių, baimės egzistuoja ne vien neapykantos veikų kontekste. „Niekas iš nukentėjusiųjų neina su didžiuliu noru ir turi visi arba savo asmeninę neigiamą patirtį arba giminaičių, draugų, pažįstamų tarpe ir neigiama [bendradarbiavimo su policija] patirtis išlieka ilgam“.

Dalyviai pamini, kad yra ir **mitų** bei „**tautosakos**“ **apie policiją**: „pasakojama apie policijos pareigūnus, kaip apie siaubūnus“. Tai indikuoja prielaidas policijos reputacijos gerinimo klausimui kelti. Diskusijos dalyviai (-ės) pabrėžia, kad vienintelis būdas reputaciją pagerinti – „dirbti kaip įmanoma geriau“, „nedaryti klaidų, o kad jų pasitaikė anksčiau – nu tai ką darysi“.

Diskusijos dalyviai (-ės) buvo gana gerai informuoti apie neapykantos veikų statistiką, išskirdami labiausiai pažeidžiamas grupes, rėmėsi skaičiais. Minėjo pažeidimus dėl tautinės priklausomybės ir seksualinės orientacijos. Šios grupės, pasak diskusijų dalyvių, sulaukia daugiausiai registruotų nusikalstamų veikų.

Kita vertus, policijos pareigūnai (-ės) buvo įsitikinę, kad **neapykantos veikų pasireiškimas labai priklauso nuo diskusijų viešojoje erdvėje**. Pasak diskusijos dalyvių, **skaitytojai reaguoja į interneto portalų straipsnių turinį ir taip parašomi neapykantos požymių turintys komentarai**, o neetiški teiginiai pačiuose straipsniuose, gali paskatinti neapykantos veikas internete. Pasak diskusijos dalyvių, internete savo nuomonę reiškianti visuomenės dalis (potencialūs pažeidėjai) nėra pavojinga, tačiau ji gali tapti pavojinga, kai ima spontaniškai reikšti savo nuomonę reaguodama į įvykius viešojoje erdvėje ar politikoje. Dalyviai (-ės) siūlo atkreipti dėmesį į galimai provokuojančias antraštes, nes, pasak dalyvių, *„ne patys asmenys susigalvoja, kad, va, aš specialiai pažersiu neapykantą kurstančių komentarų, bet patys straipsniai išprovokuoja“*. Pasak dalyvių, yra nemažai „komentatorių“, kurie parašo vieną komentarą, paskui atliekant apklausą, toks asmuo aiškinasi, *„kad aš spontaniškai [reagavau], [...] perskaičius straipsnį, pas mane jausmai užvirė, kaip taip galima ir taip toliau“*.

Diskusijos dalyviai (-ės) teigia, kad **komentarų skiltys nemažai prisideda prie neapykanta motyvuotų veikų**. Diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad jei po antraštėmis interneto portaluose nebūtų komentarų skilties, tai policija *„90 proc. neturėtų darbo“*. Pasak diskusijos dalyvių, dauguma pranešimų *„ateina per komentarus“*. Tai nusikaltimai elektroninėje erdvėje po publikuotais straipsniais komentarų skiltyse: *„Kaip praktika rodo, ne pats asmuo sugalvojo, kad, va, aš dabar specialiai neapykantos kalba pasisakysiu, bet kartais patys straipsniai išprovokuoja“*. Buvo siūloma įpareigoti informacijos skleidėjus, kad patys rūšiuotų komentarus, o tie, kurie yra galimai kurstantys neapykantą, turėtų būti šalinami. Diskusijos dalyviai (-ės) teigė, kad internetinės žiniasklaidos priemonės yra *„click‘ų ir like‘ų vergai“*. Jų nuomone, medijoms svarbu, kad būtų daugiau peržiūrų, kuo daugiau komentarų, *„tegul būna jie ir neigiami“* ir tai sukuria prielaidas neapykantos kalbai, nes *„ir dislike‘as yra click‘as“*. Dalyviai (-ės) išreiškė nusivylimą, kad nėra siūloma stiprinti žiniasklaidos priemonių administracinių gebėjimų, siekiant filtruoti komentarus ar padaryti, kad tik registruoti vartotojai galėtų komentuoti. Dalyviai (-ės) pastebi, kad tik kai kurios žiniasklaidos priemonės tą įgyvendina iš dalies, pvz., neleidžiama komentuoti po tam tikro turinio straipsniais. Dalyviai (-ės) klausė, *„kuria prasme tie komentarai yra gėris?“* bei teigė, kad nors kai kurios žiniasklaidos priemonės ir yra padariusios pažangą šioje srityje, tačiau jiems atrodo, jog antraštės yra specialiai orientuotos į tai, kad *„tik kuo daugiau sulauktų komentarų“*.

Kai kurie neslėpė džiaugsmo, kad neapykantos veikos vyksta **„ne gatvėje, o tik internete“**, todėl galimai nukentėjusieji patiria tik nedidelį diskomfortą. Pasak dalyvių, neretai neapykantos veikas padaro asmenys, kurie nebuvo anksčiau patekę į teisėsaugos „rankas“. Tai neretai yra neteisti asmenys, kurie spontaniškai padarė nusižengimą. Diskusijų dalyviai (-ės) išskyrė *„etatinių komentatorių“* tipą, kurių yra internete, taip pat paminėjo ir *„etatinius hater‘ius“*, kurie, pvz., reiškiasi renginių (pvz., LGBTI+ eitynių) metu. Dalyviai (-ės) minėjo, kad, pavyzdžiui, tiesiogiai stebėdami tam tikrus asmenis renginių metu, gali suprasti, kad tokie asmenys gali padaryti

nusižengimą, tačiau **internetinėje erdvėje yra daug sunkiau „prognozuoti“ galimų pažeidėjų elgesį**. Kalbėdami apie **pavojingumą** pareigūnai (-ės) patarė atsižvelgti į nusikaltimą internete galimai padariusių asmenų asmenybes. Tokie asmenys yra „90 proc. neteisti ir anksčiau su policija „neturėję reikalų“, turbūt 95 proc. iš jų [...] – vyrai“. Diskusijos dalyviai (-ės) pabrėžia, kad iš atliekamų tyrimų, kurių metu nebūtinai nustatomas nusikaltimas ar paskelbiamas apkaltinamasis nuosprendis, tokius pažeidimus padaro ir asmenys, iš kurių negali to tikėtis, pvz., buvo paminėti „ir kunigai, ir mokytojai.“ Tokius asmenis dalyviai (-ės) įvardija kaip „fenomeną“ ir tai kelia iššūkių tiek prevenciškai identifikuoti rizikos grupes, tiek ir pasiekti apkaltinamojo nuosprendžio.

Prevencijos priemonių vertinimai. Dalyviai (-ės) teigė, kad policija turėtų siųsti žinutę apie sėkmingus tyrimus. Dalyviai (-ės) pabrėžė komunikacijos svarbą ir žinutės siuntimą savotiškai tikslinei auditorijai, t. y. asmenims, kurie gali pasielgti spontaniškai, išlieti pyktį internete. Tai indikuoja geresnį interneto komentatorių „pažinimą“ bei tyrimus, siekiant tipologizuoti galimus pažeidėjus internete ir jiems pritaikytas informavimo kampanijas, apie tai, kaip elgtis atsakingai, reikšti savo nuomonę nepažeidžiant kitų asmenų interesų. Dalyviai pabrėžė, kad reikia skatinti interneto vartotojus atsakyti už savo žodžius, kad ir kaip atrodytų, jog „aš ne kažkur prie savo ekrano sėdžiu vienas, bet kad skleidžiu [neapykantos] žinutę daugeliui žmonių“. **Sėkmingų teisėsaugos tyrimų viešinimas**, dalyvių nuomone, galėtų būti naudojamas tokios žinutės komunikacijai.

Diskusijos dalyviai (-ės) pripažino, kad **pasitaiko bandymų įžeisti policijos pareigūnų garbę ir orumą**. Pasak diskusijos dalyvių, visos administracinės nuobaudos už galimą pareigūnų vardo pažeminimą yra „kova su vėjo malūnais“. Anot diskusijos dalyvių, yra susiformavusi teisminė praktika, kad pareigūnams, politikams ir kitiems viešiesiems asmenims yra taikomi didesni reikalavimai ir galima didesnė kritika jų atžvilgiu. Dalyviai (-ės) teigė, kad yra girdėję tiesiogiai jiems pasakytų įžeidimų ypač iš neblaivių asmenų, tad „jeigu reaguotų į kiekvieną, kaip dabar reaguoja interneto vartotojai, net į nekonkrečiai jų asmeniui išsakomus įžeidimus, tai pareigūnai (-ės), turbūt kasdien galėtų rašyti pareiškimus, dėl jų garbės ir orumo įžeidimo“. Dalyviai (-ės) pabrėžė, kad jie, kaip išskirtinės profesijos atstovai, turi „tam tikrą šarvą“ nuo įžeidimų, tačiau pabrėžia, jog dirbti kartais yra sunku (pvz., kai apklausos metu tiesiogiai įžeidinėja). Tačiau pažymėjo, kad tai neturi įtakos sprendimams byloje (pvz., „jei mane kitos tautybės žmogus iškeikė, ir [kitam] pareiškėjui atėjus, kad jį kažkas dėl tautybės jo atžvilgiu atliko neteisėtus veiksmus, jog aš reaguočiau netinkamai? Tai to neturėtų būti“).